

University of Groningen

recensie Ronald Havenaar, Bayboomers. Wat ze lazen, wat hen vormde hoe ze dachten

Renders, Hans

Published in:
Het Parool

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2015

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Renders, H. (2015). recensie Ronald Havenaar, Bayboomers. Wat ze lazen, wat hen vormde hoe ze dachten. *Het Parool*.

Copyright

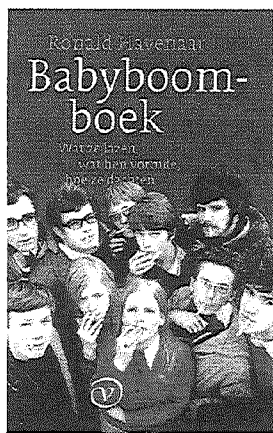
Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

NON-FICTIE
RONALD HAVENAAR
BABYBOOMBOEK

Wat ze lezen, wat hen vormde, hoe ze dachten
Van Oorschoot, €22,50
379 blz.

★★★★☆

Letters die een generatie vormden

Een geweldig idee! Door welke boeken is een generatie beïnvloed? Dat heeft Ronald Havenaar uitgezocht voor de babyboomgeneratie, zij die geboren zijn tussen 1945 en 1955. Havenaar heeft dat niet gedaan aan de hand van verkoopcijfers, want de oplage zegt niet zoveel over de impact die een schrijver heeft; van Toon Hermans zijn meer dichtbundels verkocht dan van Lucebert. De echte invloed blijkt uit de manier waarop er op boeken gereageerd wordt. Over Toon Hermans als dichter zullen geen studies worden geschreven, terwijl over de poëzie van Lucebert geregeld proefschriften verschijnen.

Babyboomboek gaat uit van de veronderstelling dat wat je leest tussen je achttiende en je achtentwintigste belangrijk is voor je vorming, dus voor de babyboomers zijn dat de boeken die tussen begin jaren zestig en begin jaren tachtig verschenen. Havenaar zelf is van 1950 en is representatief voor een bepaalde groep van de babyboomers: zij die goed opgeleid zijn en überhaupt lezen.

Havenaar heeft natuurlijk Jan Wolkers met *Terug naar Oegstgeest* (1963) gekozen en G.K. van het Reve met *Op weg naar het einde* uit hetzelfde jaar. Natuurlijk ook Harry Mulisch met *Voer voor psychologen* (1961), Jan Cremer met *Ik Jan Cremer* (1964) en *Amerika in termijnen* (1967) van Abraham de Swaan. Allemaal boeken die commentaar leveren op de angstige, bekrompen of vlakke tijdgeest, in fictie of non-fictie. Het wereldbeeld van de babyboomers, in de jaren zestig sterk bepaald door de botsende meningen over hoe we naar de Tweede Wereldoorlog keken, werd evenzeer bepaald door Willem Frederik Hermans als door de vakhistoricus Loe de Jong.

Havenaar commentarieert 36 door hem geselecteerde boeken. Dat doet hij door ze in afdelingen te rubriceren, zoals 'Bekrompenheid', 'Mythe' en 'Provocatie', maar ook door die afdelingen te besluiten met een minessay waarin hij het belang van die boeken voor de tijdgeest verduidelijkt. Zo verbindt hij in het hoofdstuk

'Bevrijding in meervoud' de jaren zestig, de studentenopstand in Parijs, hippies en Provo met negen boeken. En zelfs meer dan dat; hij beschrijft ook de reacties op die boeken. Zoals het bekende *Hé zus, ze houden ons eronder* (1972) van Joke Kool-Smit, waar Renate Rubinstein het cynische boek *Hedendaags feminisme* (1979) tegenoverstelde, waarin Kool-Smit en haar aanhangsters zeurpeuten worden genoemd. 'Het feminisme is de godsdienst van onze tijd.'

Havenaar schrijft in zijn inleiding dat beklemming voor de babyboomers van net zo grote betekenis is als bevrijding. 'De sterk levende herinnering aan de crisistijd, de verstarde verhouding van de Koude Oorlog en de bekrompenheid van de jaren vijftig droegen bij aan een gevoel van benauwenis dat belastte en bedrukte.' Dat wordt overtuigend geïllustreerd in *Tegels lichten* (1972) van Henk Hofland, waarin de benepenheid van de Nederlandse politiek en de 'gedienstige zwijgzaamheid' geheld worden. Hetzelfde geldt voor het emotionele boek *Ondergang* (1965) van J. Presser over de Jodenvervolgung.

Spreeken over generaties en een veronderstelde collectieve ervaring is een hachelijke zaak. Daarom is het goed dat Havenaar tussen de regels door laat blijken dat hij niet namens zijn generatie spreekt, maar vooral namens zichzelf.

Dat moet ook wel, want gezamenlijk zeggen de boeken van Rudy Kousbroek, Karel van het Reve, Simon Vinkenoog en Jan Foudraïne veel over de jaren zestig en zeventig, maar het zijn in de eerste plaats boeken waarin een heftige onderlinge strijd wordt gestreden. De in 1927 geboren Hofland noemde zichzelf lid van de 'zwaarst gestoorde generatie die ooit het levenslicht heeft gezien', duurzaam geschokt door de oorlog. Deze 'gestoorde' generatie heeft haar verwarring overgedragen op de babyboomers. Gelukkig heeft dat wel veel prachtige boeken opgeleverd.

Hans Renders

Wat lezen jonge volwassenen in de jaren zestig en zeventig? Middagpauze bij CS, 1964.

FOTO BERRY STOKVIS/HH